

До спеціалізованої вченої ради ДФ
70.895.007

Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
(29007, м. Хмельницький, вул. Героїв
Майдану, 8)

В І Д Г У К
офіційного опонента

*провідного фахівця відділу аналітичної роботи і організації управління
Національної академії внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України Берестової Ірини Еріївни на дисертацію Бортник
Ольги Юріївни на тему: «Набуття права власності із судових рішень»,
представленої на здобуття першого наукового ступеня – доктора філософії
за спеціальністю 081 – Право*

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження.

Поняття «власність» є однією із найважливіших для сучасної організації нашого суспільства та індивідуального життя. Без нього не обходиться ні побутова лексика, ні економічна, чи філософська, чи правова наука, як і інші сфери людського знання. У побуті цей термін зазвичай характеризує ставлення особи до тієї чи іншої речі, і навіть статус цієї речі. У певному сенсі, мабуть, можна стверджувати, що будь-яка річ, що належить індивіду, є продовженням особистості, її можливостей та здібностей.

У юридичному аспекті Конституція України визначає, що всі суб'єкти права власності є рівними та гарантує набуття права приватної власності в порядку, визначеному законом (ч. 4 ст. 13, ч. 2 ст. 41 Конституції України). Конституційні механізми охорони права власності (ст. 41 Конституції України) придатні, в основному, для охорони права приватної власності. Головні елементи цього механізму такі: 1) проголошення непорушним права приватної власності; 2) заборона протиправного позбавлення права власності (примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості; 3) примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості

допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану); 4) конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Отже, Основний Закон України, інше галузеве законодавство забезпечують гарантію набуття права приватної власності та його непорушності.

Відносини власності опосередковують процес привласнення матеріальних благ на підставах, що не заборонені законом як за первинного, і за похідного набуття права власності. Підстави набуття права власності визначають упорядкованість цивільного обороту, яка в ідеальному вигляді утворюється завдяки законодавчому регулюванню (тобто позитивним правом), договірною саморегуляцією, іншими соціальними нормами (звичаями ділового обороту, чесними правилами поведінки тощо), а також актами тлумачення та застосування права судами.

Останній аспект викликає особливий науковий інтерес в умовах існування випадків відсутності офіційно закріпленого власника за майном (в силу різних обставин) або ж власник майна фактично відмовився виконувати щодо належного йому майна правомочності власника. Як правильно наголошує дисертантка такі ситуації можуть призводити до конфліктів, самозахоплення майна тощо і, як наслідок, дестабілізувати не лише економічну, а й політичну та правову системи держави, породжувати у суб'єктів суспільних відносин відчуття невпевненості та незахищеності.

Викладене переконує у безсумнівній актуальності теми дисертаційного дослідження О. Ю. Бортник в частині здійснення першого у правовій доктрині дослідження набуття права власності як особливого (*sui generis*) комплексного механізму впорядкування відносин власності, який має свої особливості, ознаки аномалії у цивільному праві та опосередкований діяльністю суду як нетипового суб'єкта, який причетний до формування та визначення відносин власності, регулюється нормами матеріального та процесуального права.

У результаті, можу упевнено зазначити, що авторка змогла сформулювати пропозиції щодо шляхів вирішення заявлених проблем.

Для успішного розкриття цієї теми авторка використала низку методів наукового дослідження, зокрема: діалектичний, системно-структурний, формально-логічний методи, які дозволили визначити передумови, підстави, інституційний та процесуальний компоненти набуття права власності із судових рішень та сформулювати пропозиції щодо розвитку доктрини цивільного та процесуального права і національного законодавства (с. 21 дисертації). Це зробило можливим, серед іншого, дотриматись меж об'єкту та предмету дослідження і максимально повно їх розкрити. Глибина наукового дослідження О. Ю. Бортник полягає також у тому, що здобувачка, при підготовці дослідження, використала не тільки наукову доктрину, а й вивчила емпіричну базу – відповідні статистичні матеріали, довідкові видання та аналітично-довідкові статті; офіційні доповіді органів державної влади, використовуючи метод статистичних даних та метод теоретичного моделювання.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх новизна зумовлюється належним рівнем обґрунтованості висновків дисертаційного дослідження поряд із його результатами. Ознайомлення із дисертацією дозволяє зробити висновок про те, що авторка віднеслася до її підготовки сумлінно, згідно з вимогами освітньо-наукової програми. Методологічно вірним уявляється підхід О. Ю. Бортник до формулювання змісту наукової роботи. Позитивним при цьому слід відмітити орієнтованість дослідження на ті чи інші практичні проблеми застосування відповідних норм Цивільного процесуального кодексу України в окремих окремі підстави набуття права власності із судових рішень.

Заслуговує на увагу насамперед власне структура дисертації: авторка послідовно рухається від розкриття теоретичних аспектів набуття права власності із судових рішень у правовій системи України, повноважень суду щодо вирішення питання про набуття права власності до розкриття окремих підстав набуття права власності із судових рішень.

Дослідження носить комплексний характер і представляє собою симбіоз розкриття трьох складових у приватноправовій і цивільно-процесуальній площині:

- визначення права власності та підходів до його набуття у доктрині і законодавстві;
- судових рішень в системі юридичних фактів набуття права власності;
- дослідження окремих підстави набуття права власності із судових рішень, в яких одночасно простежується приватно-правова та процесуальна складові.

Тобто, авторка спромоглася здійснити по суті міжгалузеве дослідження, в якому здійснила спробу визначити місце юридичної конструкції набуття права власності із судових рішень у сучасній правовій системі України з урахуванням наявності у ній приватного (відносини власності) та публічного (участь суду в структурі правовідносин щодо набуття права власності та наявності в певних випадках публічно-правових утворень як суб'єктів права власності) складників. У підсумку – розробити та сформулювати на цій основі пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства з метою закріплення дієвих гарантій недопущення втручання у приватну власність та підвищення ефективності захисту права власності.

Дисертація розпочинається із розкриття теоретичних і прикладних засад набуття права власності із судових рішень у правовій системи України (перший розділ). Слід підкреслити правильний й обґрунтований авторський шлях розкриття теоретичних засад набуття права власності із судових рішень у динаміці відносин власності через розкриття особливостей правовідносин щодо набуття права власності із судових рішень (підрозділ 1.2) та окреслення механізму набуття права власності із судових рішень через призму конвенційного захисту права власності (підрозділ 1.3).

Внаслідок розкриття наведених питань, авторка зокрема доводить, що у справах щодо набуття права власності з судових рішень особа звертається до суду не за захистом свого порушеного, невизнаного чи оспореного права, а за

захистом невизнаного чи оспорюваного інтересу на набуття права власності, який опосередковується процесуальним інтересом на отримання відповідного судового рішення. Такий захист інтересу особи відбувається шляхом надання особі права власності на майно. Одночасно відбувається захист суспільного (загального) інтересу до ефективного використання майна (власності).

Також заслуговує на підтримку авторський аналіз механізмів набуття права власності з судових рішень на предмет їх відповідності європейським стандартам щодо захисту права власності шляхом проведення «трискладового тесту». Як наслідок – визначено випадки, у яких є можливим втручання держави у право особи на мирне володіння своїм майном. Досліджено питання допустимості такого втручання та запропоновано шляхи усунення виявленого дисбалансу між інтересами суспільства, засобами, які застосовуються для їхнього задоволення, та правом особи мирно володіти своїм майном (с. 73 дисертації).

У другому розділі «Повноваження суду щодо вирішення питання про набуття права власності» О. Ю. Бортник звертається до вивчення проблем судової юрисдикції щодо вирішення справ про набуття права власності (підрозділ 2.1), потім розкриває природу судового рішення як юридичний факту набуття права власності (підрозділ 2.2) і завершує розкриття повноважень суду щодо вирішення справ про набуття права власності через дослідження моменту набуття права власності із судових рішень (підрозділ 2.3).

Позитивним чином видається авторська позиція про те, що рішення суду у справах про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі, а також у справах про відумерлість спадщини не стосуються набуття права власності, а забезпечують його відновлення або перехід до іншого власника, відповідно. Доведено, що такі рішення суду не є первинними юридичними фактами, з яких право власності на майно набувається вперше, оскільки цими рішеннями або відновлюється звужений обсяг правомочностей власника майна, або забезпечується перехід спадщини (прав та обов'язків) власника майна (спадкодавця) до територіальної громади (с. 126 дисертації).

Крім того О. Ю. Бортник встановила і обґрунтувала, що правовідносини щодо набуття права власності на майно із судових рішень можуть носити фактично безспірний характер, наведено приклади фактичної відсутності спору у таких справах (с. 82, 85, 126 дисертації).

Також здобувачкою зроблено ряд корисних висновків, на яких більш детально зупинюся у наступному блоці відгуку.

Третій розділ присвячений ретельному дослідженню основних трьох підстав набуття права власності **саме** із судових рішень, які авторка називає «окремими». О. Ю. Бортник розкриває особливості набуття права власності за рішенням суду на безхазяйне майно (підрозділ 3.1), далі – особливості набуття права власності за рішенням суду за набувальною давністю (підрозділ 3.2) та особливості набуття права власності за рішенням суду на самочинне будівництво (підрозділ 3.3).

Зокрема, здобувача обґрунтувала необхідність доповнення ст. 331 ЦПК України правовою нормою, яка б дозволяла суду відмовляти у прийнятті заяви про набуття права власності на безхазяйне нерухоме майно в порядку окремого провадження у випадку, якщо не зроблено оголошення у друкованих засобах масової інформації про взяття безхазяйного нерухомої речі на облік органами, що здійснюють державну реєстрацію прав на нерухоме майно. Адже відсутність такого оголошення сприяє неможливості виявити усіх заінтересованих осіб у питанні набуття права власності на таку річ.

У продовження цього висновку О. Ю. Бортник встановлює та обґрунтовує необхідність запровадження інституту набуття права власності за набувальною давністю лише на майно, яке є чужим, а саме: має іншого власника. Така зміна правового регулювання набуття права власності за набувальною давністю виключить можливість набуття права власності на безхазяйне нерухоме майно в порядку, передбаченому ст. 344 ЦК України (с. 166-172, 190–191 дисертації).

Також слід окремо наголосити, що текст дисертації в повній мірі відповідає меті дослідження, яка співвідноситься із поставленими завданнями, а назва роботи відповідає її змісту.

Знайомство із науковою працею О. Ю. Бортник, належне використання авторкою наукових джерел у тексті дисертації, дозволяє дійти висновку про відсутність у дослідженні як привласнення авторства чи чужого твору науки та випадків використання у тексті вказаної наукової роботи чужого твору чи його частини без посилання на автора, так і **відсутність порушення інших елементів академічної доброчесності.**

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження характеризується системним підходом до предмету дослідження.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел різноманітного спрямування (юридичного, методологічного, філософського), які дають можливість системно осягнути питання, пов'язані набуття права власності із судових рішень. На сторінках дисертації авторка коректно веде полеміку з іншими науковцями, належно аргументуючи власну позицію.

Зроблені авторкою висновки та сформульовані пропозиції, які загалом є переконливими, ґрунтуються також на системному аналізі норм міжнародного та національного законодавства. Слід вітати істотну кількість джерел, опрацьованих автором, які загалом налічують 372 найменування. Також слід вітати авторські прагнення О. Ю. Бортник не просто навести практичні пропозиції, а сформулювати їх в законопроекті (додаток Б, с. 247 дисертації).

Постановка завдань, визначення об'єкта, предмета та мети наукового пошуку має чіткий і зрозумілий вигляд і цілком відповідає загальним вимогам. Завдання та мета наукової праці автором загалом досягнуті.

Достовірність та наукова новизна здобутих результатів передусім обумовлюється тим, що елементи наукової новизни дослідження повною мірою відображені у змісті дисертаційного дослідження і підтвержені ґрунтовними висновками дисертантки. Особливу увагу варто звернути на наступні положення та висновки, сформульовані авторкою.

Новаторським можна вважати авторський висновок про ознаки правовідносин, які складають щодо набуття права власності із судових рішень, на підставі цього сформульовано визначення поняття правовідносин, пов'язаних із набуттям права власності із судових рішень, як правовідносин, які виникають між учасниками суспільних відносин та судом, з приводу підтвердження судом законності, передбаченого законом (такого, що не суперечить загальним засадам цивільно-правового регулювання) та не визнаного прагнення особи щодо ефективного використання майна через реалізацію повноважень власника майна шляхом надання їй суб'єктивного права, а саме: права власності (с. 22–23 дисертації).

Обґрунтованим та практично значущим є авторський висновок, що правовідносини, пов'язані із набуттям права власності на майно із судових рішень — це правовідносини, які виникають між учасниками суспільних відносин та судом, з приводу підтвердження судом законності, передбаченого законом, такого, що не суперечить загальним засадам цивільно-правового регулювання та не визнаного, прагнення особи щодо ефективного використання майна через реалізацію повноважень власника майна шляхом надання їй суб'єктивного права, а саме – права власності. Іншими словами, констатує О. Ю. Бортник, це правовідносини щодо захисту судом передбаченого законом, такого, що не суперечить загальним засадам цивільно-правового регулювання та не порушує прав і охоронюваних законом інтересів інших осіб, прагнення особи щодо ефективного здійснення повноважень власника шляхом присудження їй суб'єктивного права (с. 49–50 дисертації).

Цінним для доктрини цивільного права та цивільного процесуального права видається науковий висновок О. Ю. Бортник (який характеризуються ступеню новизни вперше) про доцільність встановлення заборони щодо передачі в комунальну власність безхазяйної нерухомої речі, яка за своїми властивостями може перебувати виключно у державній власності. Така безхазяйна нерухома річ може бути передана за рішенням суду лише у державну власність з одночасним присудженням власнику земельної ділянки, на якій вона розміщена, компенсації

за втрачені чи обмежені речові права на таку земельну ділянку у розмірі ринкової вартості таких втрачених чи обмежених прав (с. 23–24, 197 дисертації).

Позитивним при дослідженні набуття права власності за набувальною давністю видаються авторські висновки про очевидність факту, що з боку держави в певній мірі відбувається втручання у майнові права попереднього власника, який не встановлений, невідомий, але існує, або його правонаступників. Або ж втручання відбувається у права власника, який просто втратив будь-який інтерес до своєї власності. Крім цього, з урахуванням приписів ст. 377 ЦК України та ст. 120 ЗК України, може відбуватись, але не у всіх випадках, втручання у майнові права власника земельної ділянки, на якій розташоване це нерухоме майно. На підставі рішення суду у таких випадках з'являється новий власник майна, відтак, попередній власник на підставі цього ж рішення суду, фактично, позбавляється права на згадане майно (земельну ділянку), хоча про такі обставини й не зазначається у самому рішенні суду (с. 52 дисертації).

Корисним науки цивільного процесуального права видається авторський підхід розвитку концепції конвенційного захисту права власності шляхом визначення випадків, у яких є можливим втручання держави у право особи на мирне володіння своїм майном, допустимості такого втручання та запропоновано шляхи усунення виявленого дисбалансу між інтересами суспільства, засобами, які застосовуються для їхнього задоволення, та правом особи мирно володіти своїм майном (с. 24 дисертації).

Ряд наукових висновків щодо ролі суду у механізмі набуття права власності, безперечно, характеризується новизною, оскільки про-новому у приватноправовій доктрині здійснено погляд на рішення суду як первинний юридичний факт у механізмі набуття права власності. Зокрема:

– суд, як орган, завданням якого є здійснення правосуддя, не набуває право власності на свою користь при вирішенні справ з набуття права власності. Суд у цих випадках є незаінтересованою особою, котра покликана перебувати над самим процесом набуття права власності, забезпечуючи при цьому дотримання

прав та основних свобод людини і громадянина, захист законних інтересів широкого кола осіб, відповідно до вимог справедливості та рівності усіх суб'єктів права власності перед законом (с. 193 дисертації);

– судові рішення у справах про набуття права власності є юридичним фактом, з якого набуваються право власності та кореспондуючі цьому праву обов'язки. Таке рішення є одночасно єдиним правовстановлюючим документом та правовстановлюючим фактом для набуття права власності (с. 196 дисертації);

– набуття права власності з таких судових рішень не може передувати моменту набрання ними законної сили. Однак, на майно, речові права на яке підлягають обов'язковій державній реєстрації, право власності виникає з моменту державної реєстрації таких прав (с. 196 дисертації) та інші.

Необхідно зазначити, що дисертації, крім вказаного вище, притаманні і інші, не менш цікаві позитивні риси, які напрацьовані О. Ю. Бортник в результаті проведення дослідження. У висновках, що містяться у дисертаційному дослідженні, здобувачка чітко та повно в логічному сенсі виклала основні здобутки власного дослідження.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в наукових публікаціях, захищених за темою дисертації обумовлюється, перш за все, активною апробацією результатів дисертаційного дослідження у наукових публікаціях О. Ю. Бортник у фахових наукових виданнях України та за її межами, в опублікованих тезах доповідей дисертантки на науково-практичних конференціях тощо. Здобутки авторки підтверджуються та повною мірою відображаються в її наукових публікаціях.

Разом з визначеним вище, дисертаційному дослідженню, що рецензується, притаманні і деякі дискусійні положення, з якими важко чи не можливо погодитись, або які вимагають додаткової аргументації під час публічного захисту.

1. Перше зауваження стосується повноти дослідження такої категорії справ як набуття права власності за рішенням суду на самочинне будівництво. Досліджуючи це питання дисертантка належним чином розкрила підстави,

порядок такого набуття, торкнулась питання балансу публічних (суспільних) і приватних інтересів у цьому процесі, реєстраційних процесів. Однак, на мою думку, дисертація отримала більш довершеного вигляду і наукові висновки ще більше збагатилися б, якби О. Ю. Бортник більше приділила увагу випадкам, коли перехід права власності за таким майном вже ж таки не відбувається. Авторка частково торкається цього питання у роботі, однак побіжно і в якості окремих елементів ілюстрації кордонів переходів. Звісно випадків, коли суд відмовляє у набутті права власності у зв'язку із самочинним будівництвом, безліч і вичерпний перелік їх не видається можливим здійснити в межах дослідження, яке присвячено принаймні трьом великим категоріям справ тільки в III розділі. Однак, головні чи спільні риси підстав, коли суд відмовляє у легалізації самочинного будівництва через набуття права власності на нього, виокремити можна. Тому на захисті хотілося б почути принаймні окреслені авторські критерії, ознаки чи перелік випадків, коли внаслідок самочинного будівництва перехід власності не відбувається (поза межами суспільного інтересу, якщо авторка такі знайшла чи відшукає).

2. Наступне зауваження впливає із попереднього і стосується необхідності дати розмежування категорій визнання права власності і її набуття саме в контексті самочинного будівництва (ст. 376 ЦК України – «Визнання права власності на самочинне будівництво»). Надання відповіді на це питання пов'язується із позицією О. Ю. Бортник, що «Рішення про набуття права власності за своєю правовою природою не належать й до рішень **про визнання** (виділено мною – І.Е.), оскільки ними, як зазначалось вище, не підтверджується наявність чи відсутність у суб'єкта правовідносин права власності на те чи інше майно. Рішення, якими підтверджується наявність чи відсутність певних правовідносин, обставин чи фактів можуть бути прийняті щодо тих правовідносин, обставин чи фактів, які уже існують на момент звернення особи з позовом до суду, чи на момент прийняття рішення. На момент звернення особи до суду у неї не існує права власності на майно як і не існує такого права на момент ухвалення судом рішення. Такі правовідносини починають своє

існування з моменту набрання рішенням суду законної сили, тому їхнє існування не може бути підтверджене цим же ж рішенням суду» (с. 115 дисертації).

Такою авторською тезою дисертантка фактично абсолютизує всі рішення судів про набуття права власності (зокрема за первинними способами згідно положення 2 наукової новизни критерію вперше). Хоча якщо звернутися до диспозиції ст. 376 ЦК України – там прямо вказуються підстави, що визначають самочинне будівництво і їх аналіз вказує про наявність ознак правопорушення у діях фактичного володільця земельної ділянки, що не була відведена для цієї мети, або власника ділянки, який здійснює будівництво без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи чи належно затвердженого проекту, або в діях власника, але з істотними порушеннями будівельних норм і правил. На мою думку у таких справах рішення суду буде все ж таки про визнання. Позиція авторки ґрунтується на відсутності юридичного титулу у особи, яка прагне набути право власності на об'єкт самочинного будівництва, у зв'язку з чим судове рішення тут виступає юридичним фактом, який є первісним способом набуття. Утім, звернення до випадків, які можуть виникати при визнанні права власності на самочинне будівництво, фігура власника інколи присутня, а природа його вимог полягає у клопотанні легалізації (легітимації) його статусу як власника, а не фактичного володільця.

Тому на захисті хотілося б почути більш детальне позицію О. Ю. Бортник про віднесення справ визнання права власності на самочинне будівництво до справ про підстав набуття права власності, а не його визнання. Хоча сама автору роботі зауважує, що рішення суду про набуття права власності складно віднести до жодної із зазначених категорій рішень суду (судові рішення про присудження, про визнання та конститутивні) (с. 114–115 дисертації).

3. Дисертація має назву «Набуття права власності із судових рішень».

Тобто у назві роботи використано родові поняття судових рішень. Так, відповідно до ч. 1 ст. 258 ЦПК України «Види судових рішень» Судовими рішеннями є: 1) ухвали; 2) рішення; 3) постанови; 4) судові накази.

Вивчення дисертації не дозволило мені побачити випадки коли право власності відбувається із ухвал суду, наприклад із ухвали, якою закінчується по суті процес, якщо не брати до увагу ухвалу про укладення мирової угоди – про це у роботі йдеться (с. 111, 112 і далі). Але ухвала про затвердження укладеної мирової угоди – це про трансформацію спору у його врегулювання мирним шляхом із частковою можливістю відступів від підстав і предмету позову. Чи відшукала автор роботи ще якісь ухвали, за якими може набуватися право власності, чи тільки належним судовим рішенням може виступати тільки ухвала про затвердження мирової угоди?

Тому на захисті хотілося б почути більш детально позицію дисертантки щодо використання саме терміну «судових рішень» у назві роботи.

4. Щодо невинновданого, на погляд, дисертантки, втручання у право особи на мирне володіння майном, у разі відмови компетентного органу державної влади у прийнятті самочинного будівництва у експлуатацію, навіть якщо є рішення суду на користь особи (с. 70–72 дисертації). Розглядаючи це питання суто у процесуальній площині, я погоджуюсь із позицією О. Ю. Бортник, що «За таких обставин, знецінюється рішення суду про визнання права власності на самочинне будівництво, яке набрало законної сили. Фактично, воно може бути поставлене під сумнів органом, який уповноважений здійснювати приймання такого самочинно збудованого об'єкта у експлуатацію. ... Ця правова норма може зумовлювати дисбаланс між суспільним інтересом, спрямованим на легітимізацію самочинного будівництва, та правом окремої особи на мирне володіння своїм майном.

Свою думку дисертантка виклала коректно і обережно щодо незаперечення доцільності і необхідності отримання висновку компетентного органу державної влади про можливість надійної та безпечної експлуатації такого об'єкта за результатами проведення технічного обстеження. Однак з метою усунення можливих передумов для невинновданого та свавільного втручання у право власності особи на самочинне будівництво та забезпечення справедливого балансу між загальними інтересами суспільства і правами

конкретної особи О. Ю. Бортник пропонує виключити ч. 1 п. 10 Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 461 від 13 квітня 2011 р.

Та одночасно авторка пропонує доповнити ст. 376 ЦК України правовою нормою про те, що наявність висновку про неможливість надійної та безпечної експлуатації самочинного будівництва за результатами проведення його технічного обстеження (неможливість прийняття об'єкта самочинного будівництва до експлуатації), відповідно до вимог Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, є підставою для відмови у позові про визнання права власності на самочинне будівництво.

Поділяючи цей погляд, хочу на захисті почути уточнюючу відповідь в аспекті: а якщо ні, якщо так і залишаться колізії між підзаконним нормативно-правовим актом спеціальної дії для уповноваженого органу, яким є постанова КМУ та приписами ст. 376 ЦК України та нормами ЦПК України. Яким чином на сьогодні долаються такі колізії, виходячи із обставин дійсності щодо долі самочинного будівництва, особливо в мегаполісах, особливо в питаннях порушення будівельних норм і правил?

Разом з тим, висловлені критичні зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, оскільки більшість із них є вираженням мого погляду на проблеми, які досліджувалися О. Ю. Бортник і не відносяться до основних, концептуальних положень дисертації.

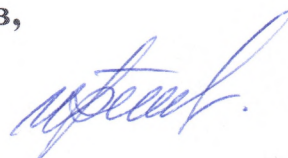
На підставі викладеного вважаю, що дисертаційне дослідження Ольги Юріївни Бортник «Набуття права власності із судових рішень», яке подано на здобуття освітнього (і водночас першого наукового) ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням та оформленням відповідають вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМ України «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» №167 від 6 березня 2019 р.

Ознайомлення з дисертацією Ольги Юріївни Бортник свідчить про доцільність присудження їй спеціалізованою вченою радою наукового ступеня доктора філософії в галузі права, оскільки вона набула теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, а також здійснила власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення (абз. 2 п. 3 зазначеного Порядку).

Отже, здобувачка вказаного наукового ступеня, **Ольга Юріївна Бортник**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, а її дисертація заслуговує на позитивну оцінку з боку спеціалізованої вченої ради.

Офіційний опонент:

**провідний фахівець відділу аналітичної
роботи і організації управління
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України**

Ірина БЕРЕСТОВА

**Підпис Берестової Ірини Єріївни засвідчую
перший проректор**

**Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України**

Станіслав ГУСАРЄВ.